

Emma Kari vihr ym.

Toimenpideoite perhevapaajärjestelmän uudistamisesta

Eduskunnalle

Suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää on kehitettävä vastaamaan paremmin yhteiskunnan muutoksen luomiin tarpeisiin. Osana tätä uudistusta myös perhevapaita on kehitettävä. On tärkeää, että perhepolitiikkaa tehdään luomalla rakenteita, jotka lisäävät tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta perhe- ja lapsiystävällisellä tavalla. Uudistustyö tulee aloittaa nyt. Nykyisen järjestelmän jäykkyys ja sen aiheuttamat rakenteelliset ongelmat ovat olleet tiedossa jo pitkään.

Perhevapaajärjestelmän uudistuksen tavoitteena tulee olla hoitovastuun tasaisempi jakautuminen vanhempien kesken niin, että naisten asema työelämässä paranee ja miesten rooli kotona vahvistuu. Perhevapaajärjestelmää on kehitettävä nykyistä joustavammaksi niin, että perheiden valinnanvapaus lisääntyy. Sen on tunnistettava perheiden monimuotoisuus ja sovelluttava moninaiisiin elämäntilanteisiin. Nykyistä paremmin tulee huomioida mm. eroperheiden ja sateenkaariperheiden tarpeet.

Perhevapaajärjestelmää on kehitettävä kohti joustavaa 6+6+6-mallia, jossa molemmille vanhemmille varattaisiin oma henkilökohtainen jaksonsa vanhempainvapaata ja kolmasosan vapaasta vanhemmat jakaisivat sopimallaan tavalla.

Isyysvapaan käyttö on noussut viimeisten kymmenen vuoden aikana 34 %. Isät ovat myös aikaisempaa enemmän yksin lasten kanssa kotona eli pitävät isyysvapaajaksoaan äidin pitämien perhevapaiden jälkeen. Tätä kehitystä on tuettava kasvattamalla isälle kiintiöidyn vapaan osuutta.

Vaikka miesten perhevapaiden käyttö on ollut kasvussa, miesten käyttämä osuus perhevapaapäivistä on edelleen vaatimaton Ruotsiin verrattuna. Se jää Suomessa alle kymmenen prosentin, kun Ruotsissa isien osuus on 25 %.

Isien kiintiöiden kasvattamisesta on kiistatonta hyötyä: isäkiintiö lisää selvästi miesten perhevapaiden käyttöä ja lisää tasa-arvoa, sillä se jakaa perhevapaat tasaisemmin molempien vanhempien kesken. Se edistää äitien mahdollisuuksia osallistua työelämään, vähentää naisten syrjintää työmarkkinoilla sekä kaventaa naisten ja miesten välisiä tuloeroja. Isän perhevapaan käyttö lisää kokonaisuudessaan perheen hyvinvointia ja vähentää myös eron riskiä.

Tasa-arvon lisäksi perhevapaajärjestelmä kaippaa lisää joustavuutta. Joustavuus on yksi Ruotsin perhevapaamallin vahvuuksista. Perheille tulee antaa nykyistä paremmat mahdollisuudet valita vapaammin, millaisissa erissä he haluavat perhe-etuuksia nostaa ja millaisina jaksoina vapaansa

Toimenpideoite TPA 45/2016 vp

pitää. Perheiden valinnanvapautta tulee lisätä mahdollisuudella käyttää vapaita osa-aikaisesti ja nostaa etuuksia pienemmissä erissä niin, että se pidentäisi vapaan kesto.

Perheenperustamisikäisten naisten ja miesten työllisyysasteen ero on merkittävä: 20—44-vuotiaiden miesten työllisyysaste on 76,5 prosenttia ja vastaavan ikäluokan naisten 70,7 prosenttia. Tässä vertailussa Suomi erottuu selkeästi Ruotsista. Lasten hoitaminen pitkään kotona kotihoiton tuella voi olla köyhyys- tai työllisyysloukku. Kaikkein suurin köyhyysriskiä lisäävä tekijä se on äideille, joilla ei ole työpaikkaa, johon palata.

Nykyisen järjestelmän jäykkyys ohjaa liiaksi olemaan joko töissä tai kokonaan töistä pois. Esi-merkiksi osa-aikatyön tai lyhyiden työpätkien tekemistä tulisi helpottaa. Parempi mahdollisuus osa-aikatyöhön vähentäisi myös yksinhuoltajaperheiden köyhyyttä. Nykyisin osapäivätyö on pienen lapsen vanhemmalle vain harvoin taloudellisesti kannattavaa, kaikista vähiten yksinhuoltajille.

Järjestelmää uudistettaessa on kiinnitettävä laajasti huomiota niiden rakenteiden purkamiseen, jotka nykyisellään heikentävät perheenperustamisikäisten naisten työllisyyttä. Kotihoiton tukea tulee kehittää nivomalla se kiinteämmin osaksi yhtenäisempää ja joustavampaa perhevapaajärjestelmää, kuten SAK:n ansiokkaassa ns. Perhepalikkamallissa. Perhevapaiden ohella on jaettava niistä aiheutuneet kustannukset nykyistä tasaisemmin kaikkien työnantajien ja työntekijöiden kesken. Lisäksi on kohennettava naisten työmarkkina-asemaa ja palkkatasa-arvoa myös muuten kuin perhevapaita kehittämällä.

Osa perhepolitiikkaa on kaikille lapsille tarjottava laadukas varhaiskasvatus, jolle on taattava riittävät resurssit. Kansainvälisissä tutkimuksissa se on todettu tuloksellisimmaksi ja kustannustehokkaimmaksi keinoksi lasten hyvinvoinnin ja kehityksen varmistamiseen. Varhaiskasvatus tukee elinikäistä oppimista ja koulussa tarvittavia valmiuksia sekä ehkäisee syrjäytymistä ja yli sukupolvien ulottuvaa huono-osaisuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perhevapaajärjestelmän uudistamiseksi niin, että uudistus lisää tasa-arvoa, perhevapaajärjestelmän joustavuutta ja työllisyyttä.

Toimenpideoite TPA 45/2016 vp

Helsingissä 21.10.2016

Emma Kari vihr
Jani Toivola vihr
Antero Vartia vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Heli Järvinen vihr
Ville Niinistö vihr
Krista Mikkonen vihr
Jyrki Kasvi vihr
Olli-Poika Parviainen vihr
Johanna Karimäki vihr
Ozan Yanar vihr
Eva Biaudet r
Satu Hassi vihr
Anders Adlercreutz r
Tytti Tuppurainen sd
Sanna Marin sd
Tiina Elovaara ps